

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ В РЕГУЛЮВАННІ СПОРІВ ЧЕРЕЗ МЕРЕЖУ ІНТЕРНЕТ

*Чорноус А. Г.,
студент IV курсу Київського
національного університету імені Тараса Шевченка*

З кожним роком мережа Інтернет набуває все більшого значення для суспільства та для задоволення його потреб. В наші дні розвиток технологій в мережі Інтернет досяг такого рівня, при якому можливим є навіть дистанційне врегулювання різноманітних спорів [1, 45]. Взагалі онлайн-врегулювання спорів (англ. Online dispute resolution (ODR)) - це сукупність методів для вирішення спорів або конфліктів із застосуванням Інтернет-технологій. В країнах Заходу ODR розглядається як онлайн-еквівалент методів альтернативного врегулювання спорів, що включають в себе переговори, медіацію, третейський суд або поєднання цих трьох підходів. З метою уникнення можливих семантичних непорозумінь далі наводяться визначення зазначених понять. По-перше, переговори - це комунікація між сторонами для досягнення своїх цілей, при якій кожна зі сторін має рівні можливості з контролю ситуації та ухвалення рішень. По-друге, третейський суд - форма незалежного недержавного суду, який вільно обирають сторони спору або конфлікту для розгляду конкретних справ. З приводу медіації, то під цим поняттям розуміють певний спосіб врегулювання спорів (конфліктів) із залученням посередника (медіатора), який надає допомогу сторонам конфлікту у налагодженні процесу комунікації і аналізі конфліктної ситуації таким чином, щоб самі сторони конфлікту змогли обрати той варіант рішення, який би задовольняв інтереси і потреби всіх учасників [2, 25].

Серед власне дискусійних аспектів альтернативного врегулювання спорів хотілося б виділити термінологічні проблеми онлайн-врегулювання спорів, наявність чи відсутність доцільнос-

ті використання методів альтернативного врегулювання спорів онлайн, а також проблеми, що виникають при застосуванні таких методів.

У наш час методи врегулювання спорів (конфліктів) у мережі Інтернет, а саме на англomовних ресурсах, де вони є найбільш поширеними, зазвичай позначаються різними термінами, і це доволі часто призводить до певних непорозумінь. Так, щодо альтернативного онлайн-врегулювання спорів, зокрема, використовуються наступні формулювання:

- Інтернет-вирішення спорів - (англ. Internet Dispute Resolution (iDR))
- Електронне вирішення спорів - (англ. Electronic Dispute Resolution (eDR))
- Електронне альтернативне врегулювання спорів - (англ. Electronic ADR (eADR))
- Онлайнове альтернативне врегулювання спорів - (англ. Online ADR (oADR)).

Наразі найбільш поширеним англomовним терміном є власне «онлайн-врегулювання спорів» (англ. Online dispute resolution (ODR)). Насамперед такий спосіб вирішення спорів може повністю або частково функціонувати через відповідний Інтернет портал. Окрім того, такий спосіб медіативного вирішення конфліктних ситуацій може стосуватися двох видів спорів: тих, що виникають у кіберпросторі, та тих, що виникають офлайн.

Щодо перших, то необхідність розробки механізмів оперативного та ефективного вирішення Інтернет спорів має неабияке значення в контексті постійного розширення кількості користувачів мережі, та операцій, які виконують останні. З плином часу все ширшає коло осіб, яке користується доступом до мережі задля вирішенням повсякденних завдань, а тому і ризик виникнення певних конфліктних ситуацій невинно зростає. У таких випадках традиційні способи розв'язання конфліктів будуть займати більше часу, коштів та будуть пов'язані з певними процесуальними проблемами. З метою нівелювання перелічених недоліків є доцільним впровадження та застосування онлайн-врегулювання спорів.

З іншого боку, з приводу офлайн суперечок, то і тут можливим є додавання окремих онлайн-технологій з метою поліпшення існуючих традиційних методів врегулювання спорів. Зокрема, зарубіжний досвід вказує на можливість використання таких засобів Інтернет медіації як модифікований арбітражу або модифікована участь присяжних у судовому розгляді.

Доволі дискусійним є питання визначення релевантності впроваджених способів онлайн-врегулювання спорів (ОВС). Так, звичайно, ОВС створює передумови для більш швидкого та ефективного вирішення спорів при умові економії часу та коштів у порівнянні із традиційним способом судового вирішення спорів. При цьому найбільшою перевагою онлайн-посередництва буде відсутність необхідності долати великі відстані для досягнення певних домовленостей. Оскільки суперечки в мережі Інтернет можуть виникати між користувачами на великих відстанях, або ж навіть в різних країнах, то вирішення таких спорів традиційним шляхом було б просто недоцільним [5].

На противагу зазначеному, американський професор Джоель Айзен зазначає, що електронні комунікації не можуть замінити той безпосередній міжособистісний контакт між сторонами спору та посередником, який має місце при співпраці віч на віч та при використанні класичних медіативних засобів вирішення спорів [4]. При наявності зорового контакту виникає відчуття довіри та створюється сприятлива атмосфера для знаходження певного консенсусу та вирішення спору. Як показує практика, переговори, в яких наявний зоровий контакт та можливість вільного спілкування є значно ефективнішими та більш результативними [6].

Також професор зазначає, що медіація, як така не може бути просто відтворена в Інтернет середовищі, оскільки «кіберпростір» не є дзеркальним відображенням навколишнього світу.

Окрім цього, вагомим недоліком зазначеного альтернативного способу вирішення спорів є можливість його застосування лише для деяких видів спорів. Так, дійсно, для того, щоб повністю автоматизувати механізм розв'язання спорів через мережу необхідно попередньо визначити та обумовити наявні факти, визначити наявність або відсутність конкретних обставин, дійти згоди щодо процедури альтернативного вирішення спору та осо-

бливостей притягнення винної сторони до відповідальності. Сторони повинні заздалегідь домовитись про відшкодування збитків, суму грошової компенсації та порядок стягнення.

Проте досі не зрозуміло, чи призведе розвиток інформаційно-комунікаційних технологій до виокремлення онлайн-врегулювання спорів (ОВС) у самостійний напрям (дисципліну), або ж ОВС залишиться не більше як інструментом офлайн-ових процедур альтернативного врегулювання спорів. Найбільш перспективним представляється розгляд ОВС як міждисциплінарної сфери вирішення спорів [3, 94].

З приводу доцільності застосування, то технології онлайн-врегулювання спорів можуть бути застосовані до різних процедур врегулювання: як до судового, так і для альтернативного врегулювання спорів. Нещодавно компанія General Electric вперше серйозно запропонувала аналог роботи над судовими позовами: автоматичне врегулювання спорів онлайн замість того, щоб чекати судових розглядів. Своєю метою керівництво компанії GE ставить скорочення фінансових витрат компанії і зменшення тимчасових витрат. Крім того, за словами Роберта Баллу, виконавчого директора компанії Cybersettle, технологія, яку використовує GE виявляється успішною в 65% випадків, що практично дорівнює показнику реальних розглядів у суді.

Окрім вище зазначеного, напрочуд суперечливим є питання про наявність або відсутність конкретних переваг у альтернативних способів онлайн-врегулювання спорів у порівнянні з судовим розглядом суперечливих справ, тому що з одного боку, вирішення спорів та конфліктів у мережі інтернет дозволяє зекономити час та гроші, проте з іншого боку, він не має такого правового статусу, а отже і можливості відповідного правового захисту, як рішення суду.

Отже, питання регулювання спорів через мережу Інтернет це доволі багатоаспектне та складне явище, що повинно розглядатися через призму неупередженості з метою максимально справедливого та якісного аналізу поданого методу вирішення спорів та порівняння його з іншими шляхами вирішення спорів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мета Г., Похмелкина Г. Медиация – Искусство разрешать конфликты. Знакомство с теорией, методом и профессиональными технологиями / Перевод с немецкого Г. Похмелкиной. – Москва: Издательство «VERTE», 2004. — 320 с.
2. Паладій М. Альтернативне вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності в Україні. / Матеріали наукового часопису «Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права». - 2004. - № 1-2 (9-10). – С. 25-27
3. Шмельова-Мата Ольга. Віртуальний арбітраж: Реальна альтернатива вирішення зовнішньоекономічних спорів // Юридичний журнал. - 2003. - № 3. - С. 94-96
4. Joel B. Eisen. Are we ready for mediation in cyberspace?[Електроннийресурс] / Joel B. Eisen // Brigham Young University Law Review, Vol. 1998, p. 1305. – Режим доступу:
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1921767
5. Joseph W. Goodman. The pros and cons of online dispute resolution: An assessment of cyber-mediation websites.[Електроннийресурс] / Joseph W. Goodman. – Duke L. & Tech. Rev. 4. – 2003. – Режим доступу:
<http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1073&context=dltr>
6. Lutz K. Dispute resolution using online mediation. [Електронний ресурс] / LutzK. – 03.04.2013. – Режим доступу:
<http://www.pon.harvard.edu/daily/mediation/dispute-resolution-using-online-mediation/>

Науковий керівник: Кривошеїна Інга Валеріївна, кандидат юридичних наук, асистент кафедри цивільного права КНУ ім. Тараса Шевченка.